

BÉREK TAMÁS

FELKÉSZÍTÉS AZ ABV VESZÉLY ELKERÜLÉSÉRE – A FELKÉSZÍTÉS BÁZISA

TRAINING TO AVOID NBC JEOPARDY

A Magyar Honvédség új típusú feladatai a haditechnikai eszközök változásával együtt megkövetelik, hogy a harceljárások, egyéb műveleti tevékenységek átdolgozása mellett az azokra való felkészítés kiképzés korszerűsítése is megvalósuljon. Ez a folyamat jelenleg is tart, az új harcászati elvek, eljárások sorra beépítésre kerülnek kiképzési programokba, szabályzatokba. Egy komplex ABV gyakorló pálya kialakítása szükségessé vált napjainkra, figyelembe véve a szervezeti, valamint a harceljárásokban bekövetkezett változásokat.

The continuous development of military operations needs the training for these. The mentioned new operations are included in the training programs. Nowadays it is need to build a new multifunction training ground which meets the new requirements.

Az ABV gyakorló-pályát úgy kell kialakítani, hogy lehetőséget biztosítson mind a gyalogos, mind pedig a harcjárműves gyakorlásra. A gyakorlati foglalkozást úgy kell megszervezni, hogy beleilleszthető legyen az általános harcászati felkészítés tematikájába. A korabeli szabályzatokat áttekintve úgy gondolom, hogy a gyakorlópálya kialakításán és a gyakorlat elvi felépítésén csupán kismértékű változtatásokat szükséges végrehajtani. Ezen a foglalkozáson gyakorolhatja a katona a helyes tevékenységet atomfegyverek alkalmazása esetén, illetve mindazon ABV-védelmi tevékenységet, melyek a katona túlélését, a katonai tevékenység sikerét szolgálják. Itt nyílik arra lehetőség, hogy rögzüljenek az atomfegyverek hatásainak csökkentését szolgáló ABV védelmi rendszabályokra vonatkozó ismeretek.

A pályán létre kell hozni (fel kell építeni) rombolt építményeket, bombatölcséreket, harcárcokat, elektromosan indítható tűzfészkeket és más egyéb, például az atomcsapás hatásait imitáló elemeket.

A harcászati helyzet ismertetését követően a gyakorlópályára irányított szakasz feladatot hajt végre. A foglalkozáson gyakorolják a katonák tevékenységét atomvillanásra, valamint:

- az egyéni vegyivédelmi védőeszköz alkalmazását;
- a harcjárművek küzdőterében elhelyezett állomány tevékenységét;
- harctéri tüzek oltását;
- sérültek kimentését a harcjárművekből;
- harcjárművek vontatását;
- részleges sugármentesítés végrehajtását;
- a robbanás paramétereinek (irányszög, távolság, becsült hatóenergia) megállapítását.

Lényeges, hogy a gyakorló foglalkozást meg kell előznie a tűz akadálypálya leküzdésének, az egyéni ABV védőeszköz alkalmazásnak, a mentesítési eljárásokat és a vegyi-, sugármentesítő eszközök használatát gyakorló vegyivédelmi, harcjárműből történő sebesültmentés egészségügyi, valamint a katona tevékenysége támadásban, védelemben harcászati foglalkozásoknak.

Szennyezett terepszakasz leküzdésére történő felkészítés

A gyakorlópályán a már korábban elsajátított fogások komplex gyakorlása történhet harcászati helyzetbe állítva. Ez a gyakorlópálya és a rajta folyó tevékenység a későbbiekben akár többször is beépítésre kerülhet harcászati foglalkozásokba, eleget téve ezzel a NATO STANAG követelménynek.

A szennyezett terepszakasz leküzdése rendszabályainak, valamint leküzdési módjainak ismétlődő jellegű gyakorlására feltétlenül szükség van az egyes harcok ABV felkészítésekor. A katona kerülhet ABV fegyverek közvetlen alkalmazása nélkül is valós ABV helyzetbe. A műveleti területen folytatott tevékenység végrehajthatóságát, annak sikerét rendkívüli mértékben befolyásoló körülmény ez. A szennyezett terepszakasz kikerülése vagy leküzdése számos egymással összefüggő és egymásra épülő tevékenység összehangolt irányításával oldható meg. A parancsnoknak össze kell hangolnia e tevékenységeket és ezek végrehajtására intézkedéseket kell hoznia.

Hasznos gyakorlati foglalkozás a szennyezett terepszakasz leküzdése abból a szempontból is, hogy itt egyszerre gyakorolhatnak az alegységek és a parancsnoki állomány is.

A szennyezett terepszakasz pálya alapvető rendeltetése:

- Mérgező harcanyaggal szennyezett terepszakasz leküzdésének gyakorlása harcjárművön és gyalog.
- ABV felderítő alegység gyakoroltatása vegyi aknamező felderítéskor.
- Mérgező harcanyaggal szennyezett terepszakasz vegyi felderítésének oktatása és gyakorlása.
- Részleges vagy gyors mentesítési tevékenység oktatása, gyakoroltatása.

Tevékenység szennyezett terepszakasz leküzdése után

A gyakorló-pályát alkalmassá kell tenni arra, hogy az ABV felderítő raj műszaki alegységekkel együttműködve részt vehessen vegyi aknákkal telepített műszaki záruk felderítésének gyakorlásában. A szennyezéshez felhasználható lenne vegyi-akna imitáció, de kiválóan imitálható a szennyezés ködgyertyákkal vagy színes füstjelzőkkel. A területen lehet gyakorolni a sugárfelderítést is, ebben az esetben sugárforrásokat kell alkalmazni.

Mindez könnyedén megoldható. A MH kiképzési programjában szerepel szennyezett terepszakasz leküzdése a harcászati blokkban, azonban a tevékenységet előtte oktatni és gyakoroltatni kell az ABV felkészítés keretében.

A szennyezett terepszakasz leküzdésénél gyakorolni kell a szennyezett terepszakasz felderítését, határainak megjelölését. Az áthaladással történő leküzdésnél gyakorolni kell az arra való felkészülés fogásait, valamint a szennyezett terepszakasz leküzdését különböző szituációkban ellenséges tűzhatáson kívül, ellenség tűzhatása alatt.

A foglalkozás ugyanakkor alkalmas arra is, hogy harcászati helyzetben gyakorolják a katonák a másodlagos vegyi-, sugárfelderítő alegység tevékenységét. El kell sajátítani a vegyi-, sugárfelderítő eszközökkel történő felderítés technikáját és fogásait. Itt gyakorolni kell a terepen

való mozgást, a felderítő katona harcbiztosítását, irányítását, illetve a részére történő feladatszabást. Ekkor kell elsajátítani a szennyezett terepszakasz megjelölésének szabályait is.

Lényeges ABV jártasság az egyéni fegyver, illetve a kezelt technika gyors mentesítése ABV helyzetben önmaga veszélyeztetése nélkül.

A katonának az ellenség tűzhatása alatt tartott területen is akár saját túlélése érdekében le kell tudnia mentesíteni az egyéni, valamint az alegysége kollektív fegyvereit, harci technikáját a harcok pillanatnyi szüneteit kihasználva. Nem elegendő ismerni azokat a pontokat a technikán, fegyveren, harcjárművön, melyeket a gyorsmentesítési tevékenység során meg kell tisztítani a szennyeződéstől - amit akár egy tanteremben is lehet ismertetni -, a katonának készség szintjén kell tudnia végezni ezt a tevékenységet.

A szennyezett terepszakasz leküzdésének foglalkozásán kiváló alkalom nyílik arra, hogy a katonák gyakorolják a szennyezett terepszakasz elhagyását követő feladatokat, az esemény utáni ABV rendszabályokat, illetve a rajparancsnokok gyakorolják e tevékenységek megszervezését.

A szennyezett terepszakasz leküzdése után a másodlagos ABV felderítőknek meg kell állapítani a szennyezettség fokát, a parancsnoknak döntenie kell arról — a mérési eredmények ismeretében —, hogy szükség van-e mentesítésre vagy sem, a harcászati helyzet lehetővé teszi-e a teljes mentesítést vagy sem. Harchelyzetben gyakran előfordulhat, hogy az alegységek által végrehajtott részleges mentesítés után a teljes mentesítésben az ABV mentesítő szakalegységeknek segítséget kell nyújtani. A pálya lehetőséget biztosítana ennek gyakorlására is. A teljes mentesítés végrehajtása után ellenőrizni kell a mentesítés hatékonyságát. A mentesítő hely kialakítása és az alegység mentesítése még szakasz-erőben is meglehetősen bonyolult tevékenység. Ezt mindenképpen szükséges gyakorolni mind az egyes harcos, mind pedig a parancsnoki állomány számára.

A szennyezett terepszakasz leküzdése és az azt követő tevékenység, illetve annak sikere olyan lényeges körülmény, amely meghatározza az állomány harcképességét és ezáltal igen erősen befolyásolja a katonai feladat végrehajtásának sikerét.

Hátráltatja a feladat végrehajtást és rontja a harcképességet az, ha a szennyezett terepszakasz leküzdésének feladatain gondolkoznia kell a parancsnoknak éppúgy, mint amikor bizonytalan alegysége ABV jártas-

ságában. Még rosszabb a helyzet abban az esetben, ha a harcos nem tudja saját maga, illetve fegyvere részleges mentesítését, harcjármű kezelőszemélyzet nem képes végrehajtani a részleges és teljes mentesítés technikáját azért mert nem tudja, vagy rosszul tudja, mivel nem gyakorolta.

A szennyezett terepszakasz gyalogosan történő leküzdésének számos gyakorlást kívánó fogása van, a harcjárművön történő leküzdése során, még természetesen gondoskodni kell a harcjármű küzdőterének - mint kollektív védőeszköznek a zárásáról. Itt ugyanis külön feladata van mindenkinek, melyet egyszerre, a lehető leggyorsabban el kell végeznie.

Egy könnyűlövész rajnak olyan szinten be kell gyakorolni ezeket a fogásokat, hogy amennyiben valaki kiesik a rendszerből, egy kijelölt a rajból el tudja végezni annak feladatait és ez nem csupán az ABV védelmi feladatokra vonatkozik, ez általánosan megfogalmazható követelmény.

Alapvető követelmény, hogy ABV helyzetben mindenki „gondolkodás” nélkül végezze a feladatát a harcjármű küzdőterében, arra nincs ideje a rajparancsnoknak, hogy ezzel kapcsolatban mindenkinek külön-külön elmagyarázza és megmutassa, hogy mit kell csinálnia.

Szennyezett terepszakaszon kell gyakorolni azt is, hogy a harcjárműküzdőtér túlnyomásának csökkenésekor a küzdőterben vegyék védelmi helyzetbe a gázálcot. Gyakorolni kell ezt abban a szituációban is, amikor az ellenség tűzhatása alá kerülve viszonzni kell a tüzet, ki kell nyitni a reteszeket. Azt is kell a foglalkozás során gyakorolni, hogyha a harcjármű megsérül, mozgásképtelenné válik a katonák helyezték az ABV védőeszközt 4. vegyi védettségi szintbe, és a harcjármű elhagyását követően oldják meg a harcjármű vontatásának problémáját.

A foglalkozás zárásaként a harcjárművek, gépjárművek teljes mentesítési tevékenységét illetve annak fogásait kell gyakoroltatni a katonákkal a szennyezett terepszakasz leküzdését követően, valamint a mentesítés utáni vegyi-, sugár ellenőrzés tevékenységét. A katonákat tehát úgy kell felkészíteni, hogy a rendeltetésszerű harc feladatokat gond nélkül el tudják látni, ezek mellett képesek legyenek ABV helyzetben tevékenykedni, illetve ABV csapást túlélni. Tudjanak harcolni ABV védőeszközben és valós vagy vélt ABV környezet pszichikai hatása alatt is.

A katonáknak az alapvető egyéni ABV jártasság szabályait saját túlélésük érdekében kell ismerni, illetve az ahhoz kapcsolódó feladatokat

végrehajtani. Ez a katonai művelet sikere szempontjából lényeges, de nem elegendő képesség. A katonának el kell sajátítani alapvető műveleti szabványokat is, melyek a saját túlélésükön túlmenően hozzájárulnak alegységük ABV körülmények között végrehajtott tevékenységének sikerességéhez.

A NATO STANAG 2150 kiadványban megfogalmazásra került az a követelmény, hogy a katonának alapképzés időszakában kell ABV védelmi kiképzést kapnia, és a későbbiek során azt rendszeresen frissíteni kell.

Ez csak akkor valósul meg, ha periodikusan, akár a harcászati kiképzések keretében legalább háromhetente egyszer a foglalkozásra kialakított harcászati helyzet tartalmazza a szennyezett terepszakasz és annak leküzdésének elemét. A katonának olyan ABV jártasságát kell kialakítani, hogy ABV hatások közepette vagy csak vélt ABV helyzetben végzett harctevékenység sokkal nagyobb gondot ne okozzon számára mint az időjárási körülmények megváltozása. A kiképzés felkészítés során el kell hagyni azokat a káros gondolatokat, hogy bármely tevékenység gyakoroltatása ABV környezetben, ABV védelmi védőeszközben a katonával történő kiszúrás. Pontosan akkor sikerül a katona harci képességeit a megfelelő szintre emelni, ha gázálarcban majdnem olyan pontosan tud lövéseket leadni, mint anélkül.

Egyéni ABV védőeszköz alkalmazására felkészítés

Az új kihívásoknak való megfelelés megköveteli azt, hogy a felkészítés elérje fő célját, azaz a kiképzett katona alkalmassá váljon rendeltetésére, a harc megvívására e megváltozott körülmények között.

A harckiképzés egyik fontos követelménye ugyanakkor az is, hogy a harcos a szélsőséges körülmények között is el tudja látni feladatát. A katona ABV jártasságának elsődleges alapelve, hogy a rendszeresített ABV védelmi felszerelés védelmi helyzetbe vétele ne okozzon problémát számára. Az a katona, aki tudásbeli vagy akár pszichikai vagy fizikai hiányossága miatt nem tudja magát védelembe helyezni az ABV hatások ellen, ki van téve a közvetlen életveszélynek. Az erre való kiképzés, azaz az olyan mértékű jártasság kifejlesztése a védőeszköz alkalmazása (le- és felvétel) tekintetében szükséges de nem elégséges feltételei annak, hogy a harcos használható legyen harctéri körülmények

között. Ahhoz, hogy a katona harcképessége megmaradjon vélt vagy valós ABV környezetben, olyan mértékben kell fokozni a képességét, hogy a feladatait jelentős idővesztés nélkül el tudja végezni a műveleti területen.

Azt kell elérni, hogy a lövész katona kiválóan legyen képes kezelni egyéni és az alegysége kollektív fegyvereit és jól ki tudja használni a terep adottságait a műveletek során, és ezt a szintet meg tudja közelíteni ABV védőeszközbe öltözötten is. Számítani lehet arra, – és a kiképzés során mindig a legnehezebb körülményeket kell szimulálni –, hogy a védőeszközt huzamosabb ideig kell viselnie.

Az ABV védőeszköz (a Magyar Honvédségben rendszeresített) bármennyire korszerű is és hordozza modelljének komfortfokozatát, igen komoly hatása van a szervezetre. Csak néhány a sok közül: látásélesség csökkenés, látótér szűkülés, a szűrő fizikai ellenállása légzésvételnél, a védőruha többlettömege, mozgáskorlátozó hatása, magas hőmérsékleti viszonyok mellett a bőrfelület hőmérsékletének növekedése.

Ezek mindegyike külön-külön is jelentős harcképesség csökkentő tényező, az ABV – védelem hatása alatt ezek pedig egyszerre jelentkező veszélyek.

Csak röviden egészíteném ki a fentieket a stressz hatásával, a katona félelme (pánikreakciója) a vélt és valós ABV veszélyekből önmagában is szinte nullára redukálhatja a harci morált. Látható, hogy az egyes harcok ABV felkészítése nem korlátozódhat csupán a védőruha megismertetésére, valamint a szabályos fel- és levétel gyakoroltatására. Ez olyan mintha elegendőnek találnák arra kiképezni a katonát, hogyan vegye fel a hadifelszerelését, hadiruházatát. Ebben neki harcolni kell tudni! A különböző feladatok akár, harc feladatok ABV helyzetben való ellátásának jártassága a katonával szemben támasztott alapkövetelmény. Az ABV kiképzés során érvényesülnie kell a pszichikai felkészítésnek is, és ez roppant lényeges. Úgy gondolom nem elegendő, ha a katona a parancsnak vagy a veszélyhelyzetnek megfelelő MOPP-szintet meghatározott időn belül el tudja érni állóhelyben, oktatási alakzatban.

ABV védelem alá kell tudni helyezni magát nappal, éjszaka, szélsőséges időjárási körülmények között, a harcok pillanatnyi szüneteiben vagy a harc közben éppúgy, mint nyugalomban. Ha ezt a jártasságot nem alakítjuk ki a katonában, minden más irányú kiképzése hiábavaló és kidobott pénz az ablakon.

Az ABV védőeszköz helyes alkalmazására történő kiképzésnek ki kell egészülnie olyan elemekkel, melyek a pszichikai hatásokat képesek szimulálni. Pánik hatása alá került katona azt sem tudja, honnan szedje elő a gázálcot, értékes másodperceket veszítve ezzel abból a minimális időből, ami még a túlélést biztosítja számára. Az, hogy a harcos elviselje az ABV hatások és a védőeszköz együttes pszichikai terhét lényeges követelmény nem csupán a túlélése, hanem a feladat sikere szempontjából is.

Ennek komoly hagyományai vannak a harckiképzés történetében is. A pszichikai felkészítésnek egy kiváló eleme a „gázkamra gyakorlat”, amely ráadásul 1996-ig működött is a Magyar Honvédségben. Megszüntetése nem csupán vákuumot hagyott hátra a pszichikai kiképzésben, hanem teljesen el is vágta azt, hiszen annak alapozó elemét képviselte. A gázkamra gyakorlat alkalmas volt a pszichikai trenírozáson kívül a gázálc valóságos mérethelyességének megállapítására is. A gázkamra gyakorlat — vagy persze ugyanazt a célt elérő más módszer is akár — nem csupán szükséges, elengedhetetlen egy katona kiképzéséből. A gázkamra gyakorlat ráadásul nem kerül sokba. A rendelkezésre álló és még meglévő gyújtófegyverek elleni védelem kiképző pályák jó része rendelkezik olyan létesítménnyel, amely zárhatósággal rendelkezik vagy csekély költségen átalakítható. Ráadásul ideiglenesen is kialakítható szinte bármely rendelkezésre álló építményben, de még szabadban sátras változatként is.

A gyakorlathoz szükséges ingerlő anyag mennyisége alacsony költséggel, is szabadon beszerezhető. CS vagy paprika–kivonatot tartalmazó ingerlő „készítmények” bármely polgári fegyver- vadászboltban civilek számára is elérhető. Ugyan miért kellene lemondani ezek kiképzésben való alkalmazásukról.

Ahhoz, hogy az ABV védőeszköz alkalmazása valóban jártasság legyen, a kiképzéssel el kell érni azt, hogy annak alkalmazása ne okozzon nagyobb problémát a katonának, mint a tárcsere. A rutin szükséges ahhoz is, hogy az ABV védőeszköz ne rontsa a szükségesnél jobban a komfortérzetet, tehát szokni kell. Az egyéni ABV jártassággal szemben támasztott követelménynek csak úgy tudunk eleget tenni, ha az ABV védőeszköz le- és felvételének elsajátítása után annak alkalmazási „kényszerét” módszeresen beépítjük a további — harcászati — lökiképzés stb. kiképzések tematikájába. Általános érvényű eljárás a NATO tagállamok hadse-

regeiben, hogy a harcászati foglakozáson 5 oktatási kérdés közül egyet mindig szimulált ABV környezetben kell végrehajtani. Ezzel a módszerrel a harcos a kiképzése során elsajátított és gyakorolt harcászati fogást manővert gyakorolja legalább egyszer ABV védőeszközben is. Amennyiben a tűzcsoport már unalomig begyakorolta pl. műszaki záron nyitott átjárón való áthaladást különböző harcászati beállításokban, akkor jöhet utána ugyanez a tevékenység ABV védőeszközben.

Az ABV védőeszközhöz való szoktatásnak alapvető módszere az ismétlődő jellegű gyakorló- vagy próba ABV riadók elrendelése is.

A kiképzés során kitűzött célok csak úgy valósulnak meg, hogyha következetesen ragaszkodunk ahhoz, hogy valamely ismeretnek készség szintjét alakítjuk ki a felkészítés során. Ezt csak úgy lehet megvalósítani, ha a kiképzés lehetőséget biztosít a „megismeréstől” a „tanulás” és „megerősítés” folyamatán keresztül az „alkalmazni tudás”, azaz a jártasság kialakítására. Ez úgy érhető el, ha a felkészítés során a megtanult ismereteket módszeresen és mindig más szituációban gyakoroltatjuk. A fenti követelmények csak akkor teljesülnek, ha lehetősége van a katonának szokni a megváltozott, gyakran elviselhetetlenül kényelmetlen körülményeket, illetve a fenyegető veszélyeztető hatásokat úgy, mint például az ABV hatásokat ellenőrzött körülmények között, biztonságosan tudják megtapasztalni.

Felhasznált irodalom

1. Berek Tamás: ABV felkészítés a jelenlegi veszélyforrások tükrében, 2004. Bolyai Szemle, XIII. évf. 2. szám 114. p.
2. ABV védelmi jártasság: NATO Szabvány szerinti követelményei: STANAG 2150, MH Szárazföldi Parancsnokság 5.p.
3. Berek Tamás: Harcképesség ABV környezetben és a kiképzés, előadás, International Symposium on Defence Technology 21-22 Apr 2008 Budapest